WE HEBBEN ELKAAR GEMIST

David de Poel

2025 Prometheus Amsterdam

Iedere overeenkomst van personages in dit boek met bestaande personen is louter toeval.

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

© 2025 David de Poel
Omslagontwerp Jan van Zomeren
Omslagbeeld Maria McGinley
Foto auteur Jeannette Huisman
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5736 4

Tell it like it is
Tell it like it is
Tell the sordid truth
Tell them
Tell it like it is
Tell them

Skunk Anansie

Voor Guus

I

1

De antiekboerderij ligt een paar kilometer buiten het dorp. Mijn vader neemt me soms mee als hij er spullen gaat kopen. Hij houdt van antiek en meestal is hij tijdens de heenrit in een goed humeur. Vandaag is hij stil en gespannen.

'Heeft u iets nodig voor ons huis?' vraag ik, nadat we zeker twee minuten zwijgend voor ons uit hebben gekeken. Er hangt een dreigende lucht boven het Groningse landschap en ik verwacht dat het ieder moment kan gaan regenen. Er staat een flinke wind en ik zie dat mijn vader nu en dan moeite heeft om de auto op de weg te houden.

'Nee, niet per se.'

Hij schraapt zijn keel en zegt dat hij er deze keer niet heen gaat om wat te kopen.

'Ik ken de eigenaren een beetje,' zegt hij, 'en ik wil ze om een gunst vragen.'

'Een gunst?' Ik ben elf en ik geloof niet dat ik hem eerder iemand om een gunst heb horen vragen. Ik ken hem als iemand die hecht aan zijn zelfstandigheid. Zelfs bij het versjouwen van zware kasten is hij te trots om om hulp te vragen. Inmiddels had hem dat zowel links als rechts een liesbreuk opgeleverd.

'Nou ja, een gunst… Eerlijk gezegd denk ik dat ze het zelf ook nog wel gezellig vinden. Bovendien: op een boerderij is altijd wat te doen. Misschien vinden ze een extra paar handen wel fijn.'

Ik begrijp er niets van, maar juist omdat het me irriteert dat hij zo vaag doet, vraag ik niet verder.

Mijn vader legt zijn hand op mijn been en zegt dat ik vanzelf hoor wat hij van plan is. 'Maar als het lukt, hebben we een probleem minder.'

We volgen de kronkelige weg en komen twintig minuten later bij de antiekboerderij aan. Er staan weinig auto's op het erf en mijn vader parkeert vlak bij de deur.

'Nu nog hopen dat ze er is,' zegt hij terwijl we uitstappen.

We gaan naar binnen en meteen ruik ik de typische geur die ik me van eerdere bezoekjes herinner: een mengeling van zaagsel, boenwas, beits, sigarenrook en stof. We lopen tussen de meterslange tafels door waarop allerlei oude spullen staan uitgestald.

'Laat ik eerst maar even met haar gaan praten,' zegt mijn vader. 'Dan kunnen we daarna altijd nog even rondneuzen. Niet dat ik wat nodig heb.'

We lopen verschillende stallen door en komen bij een lage deur. Mijn vader recht zijn rug, ademt diep in en uit en klopt op het hout.

Er gebeurt niets en na een tijdje klopt hij nog een keer, maar nu wat harder.

'Momentje!' horen we een vrouwenstem door het hout heen.

Mijn vader begint in zijn handen te wrijven. Hij maakt een nerveuze indruk, maar misschien heeft hij het gewoon koud. Dan zwaait de deur open. Een kleine vrouw van een jaar of veertig met kort, zwart krulhaar staat in de deuropening en kijkt verrast van mij naar mijn vader en weer terug.

'O, wat gezellig,' zegt ze. 'Zijn jullie er al lang?'

'Nee, net,' zegt mijn vader.

'Hebben jullie al iets van jullie gading kunnen vinden?' vraagt ze.

'We hebben nog niet echt gekeken,' antwoordt mijn vader.

'Kijk rustig rond,' zegt ze. 'Als je iets vindt, klop je weer aan en maak ik een mooi prijsje voor jullie.' Ze kijkt me vriendelijk aan en geeft me een knipoog. Ik word er verlegen van.

'Ik eh… we zijn hier omdat we wat willen vragen,' zegt mijn vader aarzelend. 'Iets op het persoonlijke vlak.'

'Kom maar even binnen dan. Om dat hier zo in de deuropening te doen, dat is ook zowat.'

Ze doet een stap naar achteren en we lopen het huis in. Voorzichtig druk ik de zware deur in het slot. Via een lange brede gang met rode plavuizen komen we bij een dichte deur. Mevrouw Boenema doet

hem open en we lopen de keuken binnen. Tot mijn opluchting zit er niemand.

'Willen jullie koffie?' vraagt ze. Ze heeft een sympathieke uitstraling. Van mijn vader weet ik dat ze goed kan onderhandelen.

Mijn vader en ik gaan aan de ronde tafel zitten. Mevrouw Boenema schuift de krant die ze blijkbaar aan het lezen was opzij.

'Je wilde iets persoonlijks vragen,' zegt ze. 'Je maakt me nieuwsgierig.'

Mijn vader schraapt zijn keel, zegt dat hij wel een glaasje water lust en terwijl mevrouw Boenema dat inschenkt, kijken hij en ik om ons heen. De keuken is ouderwets ingericht, met antieke meubels. Drie kleine raampjes kijken uit op een weiland. Ik zie een groepje schapen in de druilerige regen staan. Ze schuift mij ook een glas water toe en mijn vader begint te zeggen dat hij een heel ongebruikelijke vraag heeft. Hij vervolgt: 'Zoals je weet ben ik een jaar na Mentjes overlijden hertrouwd, dat is nu vier jaar geleden. Mijn nieuwe vrouw is een heel ander type dan Bastiaans moeder en eh…'

'Een heel ander type?' vraagt mevrouw Boenema. Ik weet uit mijn vaders verhalen dat hij hier vroeger, voordat hij met mijn moeder getrouwd was, al graag kwam. Ik herinner me dat hij had gezegd dat mijn moeder en mevrouw Boenema het goed met elkaar konden vinden.

'Ja, een heel ander type,' herhaalt hij.

'Hoe bedoel je?'

'Ze is nogal aanwezig, staat graag op de voorgrond… maar het belangrijkste is…' Hij kijkt mij een moment aan: 'Ze is geen kinderen gewend.'

'Je zei dat je al vier jaar met haar getrouwd bent,' zegt ze. 'Dan zal ze inmiddels toch wel weten hoe het is om kinderen om je heen te hebben?'

Ik voel ineens wat mijn vader van plan is en word acuut zenuwachtig. Het liefst zou ik opstaan om alle antieke en tweedehandsspullen in de boerderij te bestuderen.

'Kijk, Bastiaan was natuurlijk al zes toen ze bij ons kwam,' gaat mijn vader verder.

'Aan Bastiaan is ze niet gewend?' vraagt mevrouw Boenema.

'Nee. Ik had gehoopt dat dat vanzelf goed zou komen, maar dat gebeurt niet. Eerlijk gezegd hangt er al maandenlang een nare sfeer in huis en nu probeer ik een oplossing te vinden.'

Hij neemt een slok water en kijkt weer om zich heen. Een moment denk ik dat hij een compliment over de antieke schouw gaat maken. Dan ineens komt het zinnetje eruit waar hij vast een groot deel van de autorit hierheen op heeft zitten oefenen: 'Mag Bastiaan een tijdje bij jullie logeren?'

Mevrouw Boenema krijgt een blos en ik word met terugwerkende kracht boos op mijn vader. Waarom heeft hij zijn plan niet eerst aan mij voorgelegd? Bovendien: ik ben niet degene die een tijd uit logeren zou moeten, maar zij! Ik woonde het eerst in dat huis. In mijn hoofd is het een drukke vergaderzaal waar flink geschreeuwd en gediscussieerd wordt. Maar mijn lippen zijn stijf op elkaar geperst.

'Bij ons logeren…' zegt ze. Ik vraag me niet eens meer af of ik dat ook wil; aan haar blik zie ik al dat ze nee gaat zeggen. 'Je weet dat ik Mentje graag mocht en dat ik graag wat voor je doe. Het enige is: dan wil ik Bastiaan een eigen kamer kunnen geven en zolang mijn jongens nog thuis wonen, is alles bezet.'

'Hij heeft niet veel ruimte nodig,' zegt mijn vader. 'Bovendien zal het maar om een paar weken gaan. Het idee is dat Fabiola tijd heeft om te kalmeren, om tot zichzelf te komen. Daarna proberen we het opnieuw.'

'Nee hoor, als Bastiaan bij ons komt, dan wil ik hem ook een eigen kamer kunnen geven. Zolang dat niet gaat, ben ik bang dat we niets voor jullie kunnen doen.'

Ze kijkt mij aan en vraagt of ik van lezen hou. Ik knik.

'Kijk straks maar even op de boekentafel,' zegt ze. 'Als je iets van je gading vindt, krijg je het voor de helft van de prijs.'

Mijn vader wil na de afwijzing het liefst meteen teruglopen naar de auto, maar ik vind het zonde om zo'n korting te laten schieten en troon hem mee naar de boekentafel. Het meeste wat er ligt is oud, vergeeld en nog in ouderwetse spelling geschreven. Na lang zoeken vind ik een boek over zeilboten.

'Wat moet je daar nu weer mee?' vraagt mijn vader. 'Je hebt niet eens een boot.'

Als we even later in de auto zitten, zegt hij dat het niet erg is dat ze zijn plan afwees, dat hij er zelfs al rekening mee had gehouden. Hij kijkt op zijn horloge en zegt dat hij nog iemand in gedachten heeft.

'Wie?' vraag ik.

'Je kent haar niet. Ze was de lievelingsnicht van je moeder.'

Ik wist niet eens dat mijn moeder een nicht had.

Ze woont in een klein huis aan de rand van een dorp en als ze ons ziet, kijkt ze al net zo verbaasd als mevrouw Boenema eerder deed.

'Ik vind het fijner als je je bezoek in het vervolg even aankondigt,' zegt ze tegen mijn vader, nadat ze ons wat aarzelend heeft begroet.

'Het is ook niet echt een bezoek. We komen iets vragen.' Door het woordje 'we' voelt het ineens alsof mijn vader en ik samen een probleem hebben dat we opgelost willen zien. In zekere zin is dat ook zo, maar de oplossing die hij op het oog heeft, voelt nogal oneerlijk.

'Iets vragen?' zegt ze. Vlak voordat we het landweggetje op reden dat naar het huis voert, vertelde mijn vader dat ze 'Bettie' heet.

'Ja, iets vragen,' zegt hij. 'Moet dat hier in de deuropening of mogen we even binnenkomen?' Het regent nu licht, maar hard genoeg om er flink nat van te worden.

Ze staart een moment voor zich uit, alsof ze nadenkt.

'We kunnen ook even in mijn auto gaan zitten,' oppert mijn vader.

'Laten we dat maar doen.'

We lopen terug naar de Ford. Mijn vader gebaart dat ik achterin moet gaan zitten.

'Zo,' zegt Bettie, 'jullie hebben maar een mooie auto.' Ik ben het met haar eens, maar de wetenschap dat mijn stiefmoeder ook vaak op de bijrijdersstoel zit, maakt dat hij besmet is. Als ik op haar plaats zit, probeer ik zo weinig mogelijk aan te raken.

'Hij is niet echt van mij,' zegt mijn vader. 'Hij staat op naam van de zaak.'

'Je mag hem gebruiken, toch?' zegt ze. 'Dan is hij in zekere zin van jou.'

Bettie kijkt op haar horloge en zegt dat ze niet veel tijd heeft, omdat ze zo moet koken.

'Bastiaan en ik hebben een simpele vraag,' zegt mijn vader. Hij kijkt een moment nadenkend voor zich uit en begint met zijn inleiding; hij herhaalt wat hij eerder tegen mevrouw Boenema zei. Dat Fabiola geen kinderen gewend is, zoals hij het noemt, en dat het niet 'botert' tussen haar en mij.

Nadat Bettie het hele verhaal heeft aangehoord, draait ze haar hoofd en kijkt ze me over haar linkerschouder aan.

'Je hebt ook wel pech,' zegt ze tegen mij. 'Eerst al je moeder zo jong overleden en nu met je vader op auditie. Hebben jullie het al bij andere gezinnen geprobeerd?'

'We zijn bij kennissen geweest,' zegt mijn vader. 'Zij willen het wel, maar hebben geen plek. Jullie hebben toch wel een kamer over?'

'Ruimte is het probleem niet,' zegt ze.

'Het is maar voor even,' zegt hij.

De deur van het huisje gaat open en ik zie een grote, blonde man in de deuropening staan.

'Ik had even moeten zeggen waar ik ben,' zegt Bettie. Ze stapt uit, loopt naar de man, wisselt een paar woorden met hem en komt dan weer bij ons zitten.

'Vindt Jaap het goed?' vraagt mijn vader.

'Ik heb het hem niet gevraagd,' zegt ze. 'Sorry, ik zou er op zich geen probleem mee hebben om je zoon een tijdje op te vangen…' Door dat 'op te vangen' voel ik me ineens een dier dat dringend op zoek is naar een plek in het asiel.

'Bastiaan is een rustige jongen,' zegt mijn vader. 'Hij kan zelf naar school en terug fietsen.'

'Daar gaat het niet om,' zegt ze. 'Het is meer… tussen Jaap en mij gaat het niet meer goed de laatste tijd. Een kleine week geleden hebben we besloten te gaan scheiden. Had je het me op een ander moment in mijn leven gevraagd, dan had ik je best willen helpen.'

'O, je gaat scheiden,' zegt mijn vader. 'Dat is naar om te horen.'

'Ja,' zegt ze. Het begint harder te regenen en op een bepaalde manier vind ik het nu zelfs knus in de auto.

'Het is ook wel weer een opluchting dat hij bij me weggaat,' zegt ze na een tijdje.

Mijn vader knikt en zegt dat hij het jammer vindt dat ze niets voor ons kan doen.

'Sorry. Sterkte met jullie zoektocht.' Ze spreekt de woorden uit op een neutrale toon, alsof ze dit verzoek dagelijks krijgt en er inmiddels aan gewend is om vaders die met hun zoon in hun maag zitten af te wijzen.

'We vinden wel een gezin,' zegt hij, meer tegen zichzelf dan tegen haar. 'Jij sterkte met de scheiding.'

Ze geven elkaar een hand. Bettie draait zich om en knipoogt naar me.

'Je hebt een knappe zoon,' zegt ze tegen mijn vader. 'Aan zijn uiterlijk zal het niet liggen.'

'Aan zijn karakter ook niet,' zegt hij, maar ze is al uitgestapt en ik heb niet het idee dat ze hem heeft gehoord. Gelukkig maar, want ik schaam me voor hoe ik ben. Ik zou willen dat ik assertiever was, mondiger, brutaler, sterker en met een hardere stem. Het rare is: in mijn hoofd kan ik zaken goed verwoorden, het komt er alleen altijd zo onhandig uit.

'Ik heb nog één gezin achter de hand,' zegt mijn vader, terwijl we met snel zwiepende ruitenwissers over het landweggetje naar de asfaltweg rijden.

'Weten ze van onze komst?' vraag ik nadat hij me verteld heeft dat het gaat om zijn broer en schoonzus, mijn oom John en tante Ans.

'Nee, ik wil ze in zekere zin overvallen met ons verzoek. Zij zijn van die types die als ze er maar lang genoeg over nadenken, altijd wel bezwaren weten te verzinnen.'

We denken eerst dat ze niet thuis zijn. Nadat mijn vader voor de derde keer heeft aangebeld, floept ineens toch het ganglicht aan. Kort daarna zwaait de voordeur open.

'Ah, zijn jullie het,' zegt oom John. 'We waren op zolder. Daarom duurde het zo lang.'

'Mogen we binnenkomen?' vraagt mijn vader. Een paar minuten

eerder heb ik hem gevraagd of ik in de auto mag blijven zitten omdat ik het gênant vind, maar volgens hem is het beter als ik erbij ben.

'Dan heeft het probleem een gezicht,' had hij gezegd. 'Bovendien is het moeilijker nee zeggen tegen een kind.'

'En als zij het ook niet willen?' had ik gevraagd.

'Dan weet ik het ook even niet meer,' had hij gezegd. 'Zij zijn de laatsten die ik kon verzinnen. Laten we het maar positief brengen. Misschien vinden zij het juist wel gezellig. Bovendien: ze hebben ruimte zat en volgens mij zit er voorlopig geen scheiding aan te komen.'

Oom John doet een stap naar achteren en knikt ons vriendelijk toe. Hij roept tante Ans erbij en even later zitten we elkaar in de woonkamer wat ongemakkelijk aan te kijken. Mijn vader probeert een ontspannen sfeer te creëren door complimenten over de tuin te maken. Inmiddels weet ik dat hij grossiert in het aanboren van veilige onderwerpen, zoals iemands tuin, schilderijen aan de muur of het weer van de afgelopen dagen. Mij interesseert het niet hoe een tuin eruitziet, maar volgens mijn vader is een tuin iemands visitekaartje.

'We doen er niet zoveel aan,' zegt tante Ans. 'Zolang we lekker in de schaduw kunnen zitten zijn we allang blij.'

'Het is toch heerlijk, zo'n eigen plek,' zegt mijn vader. Herhaaldelijk heeft hij me toevertrouwd dat hij niet snapt hoe mensen in een flat of appartement kunnen wonen.

'Dat is het zeker,' zegt oom John.

'Waren jullie in de buurt?' vraagt tante Ans.

'Niet echt,' zegt mijn vader.

'Waarom heb je je komst dan niet even aangekondigd?' vraagt ze. 'Volgens mij heb ik al eens gezegd dat ik er niet van hou om onverwacht bezoek te ontvangen.'

Mijn vader grijnst ongemakkelijk en zegt dat hij dat was vergeten.

Een paar tellen is het stil en dan zegt mijn vader dat we met een speciale reden op bezoek zijn. Ik voel dat mijn handpalmen vochtig worden en dat ik een kleur krijg.

Opnieuw begint hij te vertellen over Fabiola, mijn stiefmoeder. Dat ze lang vrijgezel is geweest en geen kinderen gewend is. Dat het

niet botert tussen haar en mij. Dat er veel ruzie is de laatste maanden en dat hij daarom heeft bedacht dat het beter is als ik een tijdje ergens anders ga wonen.

Weer grijnst hij als hij zegt dat het ook andersom had gekund; zij een tijdje het huis uit, om er onmiddellijk aan toe te voegen: 'Maar dat gaat natuurlijk niet. Mijn kind kan ik voor een paar weken nog wel ergens onderbrengen, maar haar uit logeren sturen, dat gaat niet. Dan zal ze uit zichzelf weg moeten gaan en dat doet ze niet.'

'Je bedoelt te vragen of Bastiaan een tijdje bij ons kan komen wonen?' vraagt tante Ans.

'Wonen niet, logeren,' antwoordt mijn vader.

'Voor hoelang?' vraagt oom John.

'Een paar weken. Hooguit een paar maanden. Net zo lang totdat Fabiola enigszins gekalmeerd is en we een nieuwe start kunnen maken.'

Tante Ans wil weten hoe ik dan op school kom. Mijn vader zegt dat ik prima zelf naar school kan fietsen.

'Ook tien kilometer heen en tien kilometer terug?' vraagt oom John.

'Heb je de gespierde benen van die jongen gezien?' vraagt mijn vader. Alle aandacht is nu op mij gericht en ik weet uit verlegenheid niet waar ik moet kijken.

'Ik stel voor dat John en ik er een nachtje over slapen,' zegt tante Ans. 'Wanneer wil je het weten?'

'Zo snel mogelijk,' zegt mijn vader. 'De spanning loopt soms zo hoog op dat ik bang ben dat ze zichzelf wat aandoet.'

Ik weet dat het een slechte gedachte is, maar van mij mag ze; het zou mijn leven in één klap een stuk aangenamer maken.

Mijn vader maakt de 'grap' die hij ook al eens tegen mij heeft gemaakt: 'Eén keer weduwnaar worden is leuk, een tweede keer wordt het vervelend.'

Op de terugweg zitten we een tijd achter een langzaam rijdende tractor. Mijn stiefmoeder hecht nogal aan een vaste etenstijd en ik zie dat mijn vader steeds nerveuzer wordt. Een paar keer staat hij op

het punt om in te halen, maar het zicht is te slecht en hij durft niet. Als we in ons dorp aankomen en het landbouwvoertuig onze 'normale route' neemt, slaat mijn vader bij de rotonde rechts af. We komen door een buitenwijk en passeren even later de begraafplaats waar mijn moeder is begraven. Ik weet dat ze er ligt, maar ben nog nooit bij het graf geweest.

2

Mijn moeder stierf door een noodlottig ongeval. Nadat ze mij bij een kinderfeest had afgezet werd ze onderweg naar huis door een auto aangereden. Ze overleed ter plekke. Ik was zes en mijn moeder was negenentwintig.

Ik hoorde van haar overlijden toen ik thuiskwam van het feest. Tegen mijn verwachting in werd ik niet door mijn moeder opgehaald, maar door de moeder van een klasgenoot die vlak bij ons woonde.

'Waarom komt mama me niet halen?' vroeg ik, terwijl we de oprit van mijn vriend Duco af liepen. Aan de volwassenen op het feest had ik al gemerkt dat er iets aan de hand was en ik maakte me zorgen.

'Dat kan ik je niet vertellen,' zei ze. 'Ik breng je nu naar je vader. Kom.'

Korte tijd later gingen we het huis in. Een van de eersten die ik herkende, was mijn opa. Hij maakte een wat nerveuze indruk en ik vroeg hem waar mijn moeder was.

'Je moeder?' vroeg hij. De achterbuurvrouw pakte me bij mijn schouder en trok me mee, verder het huis in.

'Heeft iemand Jacob gezien?' vroeg ze een paar keer aan wat mensen. Ik begon te snikken omdat ik er niets van snapte. Wat deden deze mensen in ons huis? Mijn moeder en ik waren onafscheidelijk. Waarom kwam ze niet naar me toe?

Ineens torende mijn vader boven ons uit. Hij pakte me bij mijn oksels, tilde me op en trok me tegen zich aan. Ik voelde aan zijn natte wangen dat hij had gehuild.

'Waar is mama?' vroeg ik.

'Stil maar,' fluisterde hij.

'Waar is mama?' vroeg ik nogmaals.

'Ik vind het moeilijk om het je te vertellen,' zei hij zacht. Hij zette me op de grond en keek me ernstig aan. Zijn ogen begonnen te glinsteren en hij begon opnieuw te huilen.

'Mama,' zei hij, 'is net opgehaald.'

'Door wie?' vroeg ik.

Mijn oma was naast ons komen staan. Ze legde haar hand op mijn haar en zei: 'Je moeder is thuisgehaald, jongen. Door God.'

De eerste dagen na haar dood verwachtte ik soms dat ze plotseling grinnikend tevoorschijn zou komen en dat het allemaal een zieke grap bleek te zijn. Toen ze na vier dagen nog steeds niet terug was, wist ik dat het ernst was. Mijn vader wilde niet dat ik de begrafenis bijwoonde, omdat hij dacht dat die gebeurtenis traumatisch voor me zou zijn.

De dagen daarna waren triest en gezellig tegelijk. Mijn vader nam vrij van zijn werk en bracht de hele dag met me door. Vaak pakten we de auto en maakten we urenlange autoritten door de provincie. Dan mocht ik een cassettebandje uit het dashboardkastje kiezen en koos ik Little Richard. Omdat ik wist dat mijn vader vrolijk werd van die muziek en dat wilde ik graag. Dan moest ik zelf ook lachen en bleef de pijn in mijn borst heel even weg.

's Avonds, wanneer ik in bed lag en mijn vader me welterusten had gewenst, sloeg het verdriet in alle hevigheid toe. Ik huilde zo hard dat mijn ogen, neus, keel en voorhoofd er zeer van deden en werd vaak misselijk van het idee dat mijn moeder voor altijd dood was. Meer dan eens was de hoofdpijn zo hevig dat het me niet lukte om in slaap te vallen. Wanneer mijn vader naar bed ging en nog even kwam kijken of ik al sliep, stak ik een hand in de lucht en dan bracht hij me wat te drinken en mocht ik de rest van de nacht bij hem in bed liggen. Op de plek van mijn moeder.

Mijn vader had een eigen zaak en kon de zorg voor mij niet aan. Hij vroeg zijn jongste broer, mijn oom, de eerstkomende weken bij ons te logeren. Die had daar geen zin in en zei dat mijn vader professionele hulp moest inschakelen.

In de eerste week dat Hieke als gezinshulp bij ons werkte, reden we op een woensdagmiddag met de fiets naar het zwembad. Ik zat bij haar achterop en had mijn armen stevig om haar middel geslagen. Mijn voeten steunden op de uitklapbare ijzertjes aan de as van het achterwiel.

'Zit je goed?' vroeg Hieke toen we een hoek omsloegen.

'Jawel,' zei ik en ik tuurde naar het onder ons door schietende asfalt.

'Kijk, daar is het al. Er staan nog niet veel fietsen. Waarschijnlijk is het nog lekker rustig.'

We stopten voor het zwembad. Hieke hielp me afstappen en zette de fiets in het rek.

'Kom maar,' zei ze, 'deze kant op,' en we liepen naar de kassa.

Nadat Hieke twee kaartjes had gekocht, liepen we een stenen gebouwtje binnen. We gingen diverse deuren door en kwamen in een grote, betegelde ruimte zonder ramen. Tegen de muren waren houten banken geplaatst, met daarboven tientallen ijzeren kledinghaakjes. Aan enkele haakjes hingen kleren. Hieke gaf me mijn zwembroek en zei dat ik die moest aantrekken. Zelf ging ze op een houten bank zitten en trok haar schoenen, sokken, broek, shirt en ondergoed uit. Het viel me op dat haar lichaam nogal op dat van mijn moeder leek. Ik deed mijn zwembroek aan en zag in gedachten het blote lijf en het gezicht van mijn moeder opeens weer helder voor me. We stonden samen onder de douche en mijn moeder waste met grote precisie mijn rug, hoofd en borstkas. Vervolgens zeepte ik haar voeten, benen en billen in.

Algauw begon ik me aan Hieke te hechten en verheugde ik me op de kleuterschool op het moment dat ik vrij was en ze me bij het schoolhek stond op te wachten. Iedere woensdag- en vrijdagmiddag maakten we fietstochten, voetbalden op het gras rondom ons huis of deden spelletjes.

3

In augustus van dat jaar ging ik voor het eerst naar de lagere school en toen ik na een dag schrijven, lezen, tekenen en gymnastieken

thuiskwam, zat er een voor mij onbekende vrouw op de bank. Ze had felrood gestifte lippen, bruine ogen en een grote bos krullend, kastanjebruin haar. Om haar volle boezem spande een groene trui en om haar heupen en benen droeg ze een strakke, oranje rok. Mijn vader vroeg me me aan haar voor te stellen en toen ik vlak bij haar was, rook ik een lichtzoete bloemengeur. Ik werd er een beetje duizelig van, maar vond het wel lekker ruiken.

Ik stelde me aan haar voor.

'Fabiola,' zei de vrouw en ze glimlachte.

Ze had een lief gezicht, met een spits neusje en een guitige oogopslag. Ik vroeg me af hoe mijn vader haar kende en wat ze hier kwam doen.

'Mag ik wat drinken?'

Mijn vader knikte en ik liep naar de keuken om een glas ranja in te schenken. Toen ik terug de kamer in kwam, zaten hij en Fabiola naast elkaar op de bank.

Mijn vader had zijn hand op Fabiola's knie gelegd.

'Waar is Hieke?' vroeg ik en ik kreeg als antwoord dat hij haar een 'middagje vrij' had gegeven.

Anderhalve week nadat ik Fabiola voor het eerst had ontmoet, kwam ze bij ons eten. Ze had een pluchen giraffe voor me meegenomen.

We gingen aan tafel en mijn vader schepte tomatensoep in onze kommen. Hij had een net pak aan en zag er chic uit.

Na het eten vroeg mijn vader waar ik heen wilde wandelen en ik stelde voor om een bezoek aan de hertenkamp te brengen.

'Is dat ver lopen?' vroeg Fabiola en ze wees naar haar schoenen. Ik zag dat ze erg hoge hakken droeg.

'Valt wel mee,' zei mijn vader. 'Een minuut of twee.'

We kwamen bij de hertenkamp en gingen op een bank dicht bij de gazen omheining zitten. Mijn vader haalde een plastic zak met oud brood onder zijn jas vandaan en gaf die aan mij.

'Zal ik je helpen?' vroeg Fabiola. Ze stond op en kwam naar me toe.

'Goed,' zei ik en nadat ik er een vijftal boterhammen had uit gehaald, overhandigde ik haar de plastic zak. Ik liep naar voren, scheurde het brood in kleine stukjes en propte die voorzichtig door het gaas. De herten verdrongen elkaar en ik deed mijn best om het brood zo eerlijk mogelijk te verdelen. Fabiola keek toe en zei dat ze een veel snellere manier wist.

'Kijk maar,' riep ze en ze keek me lachend aan. Ze liep naar het hek en schudde de zak boven de herten leeg. Het brood viel in de modder en de poep en een aantal herten ging op een deel van de boterhammen staan. Ik werd kwaad en zei dat dat niet goed was voor de herten en dat ze er ziek van konden worden.

'Ach, stel je niet aan,' zei Fabiola. 'Het zijn toch beesten? Die kunnen heus wel wat hebben. Zand schuurt de maag!'

Ik keek naar mijn vader en hoopte dat hij zou zeggen dat ik gelijk had, dat de herten hier inderdaad ziek van konden worden. Hij zat voorovergebogen, met zijn ellebogen op zijn knieën en staarde naar de punten van zijn schoenen.

'Zijn jullie klaar?' vroeg hij toen ik mijn brood verdeeld had en naast hem op de bank was gaan zitten.

4

De derde keer dat Fabiola bij ons kwam, wilde ze voor ons koken. Ze had zelf boodschappen meegenomen.

'Waar kan ik pannen, servies en bestek vinden?' vroeg ze. Ik wees haar het kookgerei en het serviesgoed, mijn vader trok de besteklade open.

'Heel goed,' zei ze. Ze maakte een sopje en deed daar drie borden, drie messen, drie vorken, drie lepels en wat ander bestek in.

'Wat doe je?' vroeg mijn vader. 'Dat zijn schone spullen. Waarom was je ze af?'

'Ik vind het fijner als alles waarmee ik straks ga eten écht schoon is,' antwoordde ze. 'Alleen al van het idee dat ik bestek in mijn mond moet steken dat niet goed is afgewassen, gruw ik.'

Doordeweeks kwam Fabiola vaak 's avonds langs – wanneer ik in bed lag –, maar in het weekend stond ze soms 's ochtends al voor de deur. De eerste zaterdag nadat ze voor ons had gekookt, was ze er rond tien uur. Ze droeg een lange, strakke paarse jurk en pumps met hoge hakken. Ze liep langs me, het huis in en gaf mijn vader een zoen.

Ze zei dat ze ons ergens mee naartoe wilde nemen en nodigde ons uit in haar auto te stappen. Even later reden we Dedem uit, in de richting van Groningen.

'Ik weet niet of je wel de geschikte kleren aanhebt voor wat we nu gaan doen,' zei Fabiola, terwijl ze naar mijn vader keek. In gezelschap van anderen voelde hij zich het meest op zijn gemak wanneer hij een pak aanhad. Nu droeg hij dat ook.

'Mijn jasje kan uit, hè,' zei hij.

We reden om Groningen heen en namen opnieuw een snelweg. Na een minuut of tien minderde Fabiola vaart. We parkeerden naast een klein gebouw dat tegen een met gras begroeide dijk aan lag en stapten uit. WELKOM BIJ SASSENHEIM. ROEIBOTEN TE HUUR stond er met groene letters op een wit bord geschilderd.

'Wat een leuk idee!' zei mijn vader. Fabiola pakte een volle boodschappentas uit de kofferbak, gaf die aan mijn vader en we liepen om het gebouwtje heen. Fabiola ging naar binnen en kwam al snel terug.

'Je moet er maar op komen,' zei mijn vader, terwijl hij in de roeiboot stapte die Fabiola hem wees. Ze gaf hem een hand en liet zich in het wiebelende houten bootje zakken.

Ik vond Fabiola sympathiek, maar vond dat ze ook eigenaardigheden had. Ze praatte bijvoorbeeld bijna onafgebroken en haar uitspraak was heel anders dan die van mijn overleden moeder. 'Auto' sprak ze uit als 'oto' en 'pa-prika' was bij haar 'pap-rika'. Ook had ze een harde stem. Juist door Fabiola moest ik veel aan mijn moeder denken. Een halfjaar geleden was het dat ze overleed en nog steeds durfde ik niet langs de plek te lopen of te fietsen waar ze door een auto was geschept. Met mijn vader had ik het vrijwel nooit over haar. Soms had ik zelfs het idee dat hij vergeten was dat mijn moeder had bestaan.

'Volgens mij moeten we terug,' riep Fabiola nadat mijn vader ons

enkele meters van de steiger had geroeid, 'deze boot is lek!' Ik zat op de punt, keek naar beneden en zag een klein laagje water onder de houten vlonder door stromen.

'Nee hoor,' zei mijn vader, 'in een houten boot hoort juist water te staan, dat is beter voor het hout. Anders droogt de bovenkant van de bodem uit en kan die gaan scheuren.'

'Weet je het zeker?' vroeg Fabiola.

'Natuurlijk,' antwoordde mijn vader. 'Denk je dat de firma ons met een lekke roeiboot het water op stuurt?'

Hij trok flink aan de riemen en de boot maakte behoorlijke snelheid. 'Bovendien,' vervolgde hij, 'als hij echt lek was, zou hij allang gezonken zijn.'

'Misschien zit er een gaatje in,' opperde Fabiola.

'Dan merken we het wel,' reageerde hij hijgend.

We voeren naar het midden van het meer en lieten ons afdrijven naar een boomrijke oever. Mijn vader maakte de boot vast aan een wilg en Fabiola tastte in de boodschappentas.

'Kijk,' zei ze en ze gaf ons ieder een appel. 'We beginnen hiermee.'

De eerstvolgende keer dat Fabiola langskwam, vertelde mijn vader dat hij ditmaal een verrassing had. Hij pakte zijn portemonnee uit de binnenzak van zijn colbert en haalde daar vijf gulden en een briefje van vijfentwintig uit. Ik kreeg de vijf gulden, de rest gaf hij aan Fabiola.

'Het wordt pas echt wat als je er ook geld te besteden hebt,' zei hij. 'Doe jullie jassen aan: wat mij betreft kunnen we vertrekken.'

We reden door het Groningse landschap, over kronkelende binnenwegen en na een halfuur stopten we bij een boerderij. Op het erf zag ik oude kasten, houten stoelen met kapotte rieten zittingen en roestige ijzeren wielen.

'Een antiekboerderij?' zei Fabiola. 'Wat hebben we hier te zoeken?'

'Je weet nooit wat je er tegenkomt,' antwoordde mijn vader. 'Misschien stuit je op iets waar je al jaren naar op zoek was.'

'Ik zoek niets,' zei Fabiola.

We stapten uit en gingen door een lage deuropening naar binnen.

Het was er schemerig en toen mijn ogen enigszins aan het weinige licht gewend waren, zag ik lange tafels met daarop honderden spullen, zoals serviezen, schilderijtjes en beeldjes. Het rook er muf en het leek alsof er, behalve wij drieën, niemand was.

'Kijk maar goed rond,' zei mijn vader en hij vertelde dat hij meestal achteraan begon en dan langzaam naar voren werkte.

Fabiola vond het maar niets, al die 'oude, afgedankte spullen' en na ongeveer twintig minuten waren we langs alle tafels gelopen. Ik had voor mijn vijf gulden een boek over scheepvaart gevonden, Fabiola wilde niets van de spullen hebben, ook al zou ze 'geld toe krijgen'.

We liepen tussen de overvolle tafels door, terug naar de achterkant van de schuur, en op een gegeven moment klonk mijn vaders stem. Fabiola had hem ook gehoord en versnelde haar pas.

'Jacob!' zei ze. 'Zullen we gaan?'

Ik was nog helemaal niet klaar met rondkijken, maar omdat Fabiola graag weg wilde, hield ik mijn mond.

'Willen jullie nu al naar huis?' vroeg mijn vader.

In de auto zei Fabiola dat ze het maar raar vond dat mijn vader ons had meegenomen naar een boerderij vol troep.

'Je moet er oog voor hebben,' zei mijn vader.

Ik dacht aan mijn moeder, die wél van oude spullen hield.

5

In het centrum van Dedem staat een oude toren en omdat die erg scheef staat, wordt hij de 'Scheve Toren' genoemd. Pal tegen deze toren is een kerk gebouwd, daaromheen is een groot grasveld.

Hieke en ik hadden een beschut plekje in het gras gevonden en lagen dicht tegen elkaar aan. Ik lag met mijn hoofd op haar boezem en voelde haar in- en uitademen.

'Denk je nog veel aan je moeder?' vroeg ze nadat we zo'n drie minuten zwijgend in het gras hadden gelegen.

'Ja,' zei ik. 'Best vaak.'

'Iedere dag?'

'Ja.'

'Wat denk je dan?'

'Gewoon, dat ik het raar vind dat ze er niet meer is. Dat het gemeen is dat ze doodging.'

Ik richtte me op, zag dat Hieke knikte en moest aan mijn moeders laatste vakantie denken. Mijn vader, moeder en ik waren een paar dagen op Terschelling en lagen op het strand. Oom John en tante Ans waren een dag op bezoek en mijn oom vroeg, kort nadat ze waren aangekomen, of mijn vader en moeder mee gingen zwemmen in zee.

'Dan past Ans zo lang wel op Bastiaan,' zei hij en hij knikte naar mijn tante.

'Goed,' zei mijn moeder, 'ik heb wel zin,' en ze ging staan. Mijn vader trok zijn T-shirt uit, spurtte naar de zee en dook in de golven. Oom John en mijn moeder renden hem achterna. Ze dolden met elkaar en liepen steeds verder de zee in.

'Ik hoop maar dat ze voorzichtig zijn,' zei tante Ans en ze keek bezorgd naar mijn ouders en mijn oom. Vervolgens schonk ze drinken voor mij in en gaf ze me een koekje.

We aten en dronken en toen we opkeken, zagen we mijn ouders en mijn oom het water uit komen. Mijn moeder liep tussen mijn vader en oom John in en had haar armen om hun schouders geslagen. Ze hinkte, had een verwrongen trek om haar mond en toen ze vlak bij ons waren, zag ik dat haar linkeronderbeen bloedde. Het zag er eng uit en ik durfde er niet naar te kijken.

'Kom,' zei mijn vader, 'spoel je maar even af onder de kraan,' en hij begeleidde haar naar een douchegebouwtje.

'Wat is er gebeurd?' vroeg tante Ans aan mijn oom en die antwoordde dat mijn moeder langs een houten paal was gezwommen en met haar been in een stuk prikkeldraad had vastgezeten.

'Ze had wel kunnen verdrinken,' zei mijn vader toen hij en mijn moeder terug waren en ze bij ons in het zand waren gaan zitten.

Ik schrok van die woorden, liep naar mijn moeder, sloeg mijn armen om haar 'goede' been en barstte in snikken uit.

'Stil maar lieverd,' zei ze. 'Was je bang? Er is niets gebeurd toch? Mama is er nog. Zó gauw ga ik niet dood. Ik kan toch zwemmen?'

Ze gaf me een kus op mijn lippen en vroeg of het nu goed was.

'Bijna,' zei ik en ik kroop dicht tegen haar aan.

6

Het instructiebad lag op loopafstand van huis. Op een maandagmiddag liep ik er met Hieke naartoe.

'Vind je het eng?' vroeg ze toen we voor het gebouw stonden. Ze had aan mijn gezicht gezien dat ik bepaald niet naar deze eerste zwemles uitkeek.

Ik schudde mijn hoofd, hield mijn lippen stijf op elkaar gedrukt en duwde de tas met zwemspullen zo hard mogelijk tegen mijn buik. Hieke hield de deur voor me open, we liepen naar binnen en ik zag een groepje jongens een kleedkamer in gaan.

'Ga maar met hen mee,' zei Hieke, 'en kleed je snel om. Dan zal ik ondertussen doorgeven dat je er bent. Goed?'

Ik knikte, liep naar de kleedkamer, ging op een houten bank zitten, trok mijn kleren uit en wurmde me in mijn lichtbruine zwembroek. Vervolgens propte ik mijn kleren in de plastic tas en hing die aan een van de haakjes boven de houten bank.

Ik liep naar het bad en zag Hieke aan de rand van het water op een plastic kuipstoel zitten. Ze zwaaide naar me en wees naar een groepje kinderen. Ik liep erheen en sloot me bij hen aan. Een mevrouw in een donkerblauwe badjas zei dat we in een kring moesten gaan staan, we volgden haar aanwijzingen op en ze schoof een houten bankje in ons midden. Ze ging erop zitten en keek ons strak aan.

'Dag, ik ben juf Janke en ik ga jullie zwemles geven. Wie van jullie kan er al een beetje zwemmen?'

Twee jongens en een meisje staken hun hand op.

'Goed, de rest kan dus nog niets.'

Juf Janke ging staan, zei dat we haar wat ruimte moesten geven en

ging op haar buik op het bankje liggen. Ze stak haar handen recht vooruit en maakte grote cirkelbewegingen met haar armen en benen.

'Dit is zwemmen,' zei ze. 'Kijk goed hoe ik het doe, want straks krijgen jullie allemaal een houten bankje en moeten jullie me nadoen.'

Ze deed de bewegingen nog een aantal keren voor, richtte zich toen op en nam ons mee naar een betegelde ruimte waar vele bankjes in rijen naast elkaar opgesteld stonden. Juf Janke gebood ons een bankje uit te zoeken en zei dat we er met onze buik op moesten gaan liggen.

Na afloop liep ik zwijgend naast Hieke naar huis. Ik schaamde me omdat ik tijdens het tweede gedeelte van de les, vanaf het moment dat we het ondiepe gedeelte van het water in moesten, niet met mijn hoofd onder water had gedurfd. Echt zwemmen hoefden we nog niet, maar we moesten wel voelen hoe het was om onder water te zijn en niet te kunnen ademen.

Ik keek naar de grond en was boos en verdrietig tegelijk. Hieke sloeg haar arm om me heen en zei dat het helemaal niet erg was.

'Er zijn vast meer kinderen die het niet durven,' zei ze. 'Kom maar.'

Ze trok me dicht tegen zich aan en gaf me een kus op mijn hoofd. Toen liepen we door.

Op het moment dat we de oprit op liepen, pakte ik Hiekes hand, trok haar naar me toe en smeekte fluisterend dat ze niets tegen mijn vader moest zeggen.

'Natuurlijk niet,' zei ze. 'Dit is ons geheim.'

7

's Ochtends was het druilerig weer, maar na het middaguur klaarde de lucht op en brak de zon door de wolken. Het was zondagmiddag, ik was alleen thuis met mijn vader en hij vroeg of ik zin had in een wandeling.